

44-ik sz. November 4. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi RUSZ K.

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6	frt — kr.
félévre	3	frt — „
negyedévre	1	frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 80 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kúriatok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁSENNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Küzdés a cápával.“ — „Az apa.“ (Költ.) *Vajda Bertől.* — „A nagyravágó.“ (Tört. beszély.) *Deák Farkasól.* — Természettudományi levelek hölgyeinkhez. *Molnar Antaltól.* — „A pesti állatkert fekete hattyúi.“ — „Asbóth Sándor.“ — „Kirándulás Heidelbergába.“ *Asbóth*

Jánosól. — „Egy hét története.“ *V. K-tól.* — „Vegetárius közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Zeneszet.“ — Szerkesztői üzenetek. **Képek:** „Küzdés a cápával.“ — „Napfölkelés a pusztán.“ — „Fekete hattyúk.“ — „Asbóth Sándor, é.-amerikai tábornok és vezérkara.“ (Rajz. *Greguss János.*) — Karrikaturák.“

Ujdonságok.

— (A magyar országgyűlés,) mint egész bizonyossággal állítják, nov. 19-kére fog összehívatni.

— (Császár ő felsége élete ellen) szándékolt merényletről vesznek értesítést Prágából a bécsi hírlapok. E szerint a midőn ő felsége okt. 27-kén este, fél kilenc órakor a prágai cseh ideiglenes színházból kijöven, a kocsiba lépett volna: az ott csoportban álló népség közül Palmer angol hajóskapitány észrevéve, hogy közelében egy ember fölémelé kezét, melyben pisztolyt tartott. A kapitány lenyomá azon ember kezét, megragadá mellénél fogva s ekkor, — úgy tetszett a kapitánynak, hogy az a pisztolyt kabátja oldalzsebébe csuszátá. Ez embert megismerték, hogy Pust Antal nevű szabólegény, ki a cseh színháznál mint statisztá és segédszabó van alkalmazva. Elfogatásakor egy fekete selyemkelmébe takart csomagot vetett a földre. A csomag löport, három gyutacsot s két postagolyót tartalmazott. A pisztoly golyóval volt töltve s mindkét kakasa felhuzva, azonban gyutacs nem volt rajta. A pisztolyt a színház főbejárása előtt két fiatal ember találta meg. Pust Antal, a ki nős ember s három gyermek atyja, átadott a prágai országos törvényszéknek.

— (Nagy tanácskozások) folytak múlt hó utolsó napjaiban császár ő felsége jelenléte alatt Prágában. Valamennyi Bécsben maradt miniszter, köztük Majláth kancellár is, oda utazott okt. 27-dikén. Csak gr. Mensdorff hiányzott, a ki a külügyminiszterségről lemondva, vissza akar térni a katonai pályára. Helyét Beust báró foglalja el, a ki évek során át volt Szászország külügyminisztere, s Ausztria iránt mindig rendkívüli vonzalmat tanúsított. Ausztriában a császári ház miniszteri tárcája hagyományosan össze van kötve a külügyekkel, s e polcon Beust lesz a legelső protestans. Beust hír szerint a magyar országgyűlés és az egyezkedések mielőbbi megkezdését tanácsolja, ha egyébert nem, legalább hogy világosságra jöjjen a dolgok valódi állása. A kormány, mint írják, azon nyilatkozattal fog az országgyűlés elé lépni, hogy ha a kiegyezkedés a közös ügyekben elvileg megtörténik, akkor felelős miniszterek nevezetnek ki; mindamelllett a külügy, hadügy és pénzügy birodalmi ügyek maradnak, s ezeknek tárgyalása a „birodalmi képviseletre“ bízatik.

— (Halálozás.) A fővárosi körökben jól ismert Szemző Nándor, Bács megye rigyei képviselője, 28 éves szép reményekre jogosító ifju, Zomborban a járvány áldozata lett.

— (Gyászhir.) Lezsák Lajos, ki az Almásypör folytán, több hazánkfával együtt hazájától, melyet annyira szeretett elszakítva élt, néhány nap

előtt meghalt a theresienstadti várban, hol bellebebeze volt.

— (A kolera) megszűnt járvány lenni Pesten; mult szombaton már egyetlen kolera-halálozás sem fordult elő; aug. 19-ke óta ez volt az első nap, melyen a járványnak áldozat nem esett.

— (Magyar templom külföldön.) Buk uresztből írják nekünk, hogy a magyar ref. templom melynek bevezésére ez év elején az oda való lelkes t. Koos F. ur itt Pesten is gyűjtött se gelyt — már föl van építve. A torony tetejére jul. 25-dikén föltették a 20 aranyértékű aranyos csillagot, melyben egy emlékirat örökíti a magyarországi kegyes adakozók buzgóságát, s külföldi magyar testvéreik iránti szeretetét. A harangok e toronyból okt. 17-dikén hívták először imára a bukkuresti magyar hiveket.

— (Érdekes régi pénzek.) Hontmegyében Berencén egy gazda a maga kertjében néhány darab Zsigmond király korabeli aranyat talált, melyeket hajdan, hihetőleg a hussziták dúlása elöl rejtettek el oda. Hány darabot lelt az illető gazda, azt bölcsen elhallgatta, nehogy hivatalos faggatásoknak tegye ki magát, mire elég ijesztő példa állott előtte. Pár év előtt Tesmagon egy zselléraszony talált saját kertjében Mátyás korabeli aranyat, s a csendbiztos, szolgabíró oly vizsgálatot indított ellene mintha lopta volna a pénzt.

— (A debreceni macska-pályázatra) 6 darab háromszintű kandur érkezett be, melyek közül Kubacsek András buritai lakos fekete-fehér-sárga macskája nyerte el a 300 frtos díjat s egyszersmind azonnal London felé vándorolt, az ott kitűzött nagyobb jutalmat elnyerendő.

— (Babonás zsidók.) Pápan, a hol igen dühöngött a kolera, főleg a zsidók közül sokan estek áldozatul a járványnak, azt gondolták ki tehát előjáróik, hogy 200 fto összegyűjtve, azzal egy árva fiut és leányt kiházásitonak, s a temetőben eskették össze őket. A halottas kamra előtt volt megterítve a lakodalmi asztal s míg a vigadók zeneszó mellett siettek elfogyasztani a mindenfelől kihordott étkeket és veres bort, addig nyolc halottat temettek el hátuk mögött. Este hét órakor aztán fákllyakkal, zeneszóval kísérték be tömérdek nép az új párt a városba, erősen kiáltozva, hogy az isten vigye el Pápa városáról a kolerát. Különös jelenet a 19 ik században, s épen a zsidóknál, kiknek válása oly szigoruan tilt minden bálványozási és varázslati babonáságot!

— (Éneklő egerek.) Éneklő egereket vettek észre Zarádon, Aradmegyében, s ez egerek éneklése sokban hasonlított a kanári madarakéhoz (?) Először nem hitték, hogy egerek így énekelni tudja-

Második évi folyam.

44. szám.

November 4. 1866.

Küzdés a cápával.

(Egy bűvár elbeszélése.)

Nem tudom már, melyik éjjel volt, midőn Jesu- | tárgyát, a mi nem lehetett más, mint egy ember
sitánál tett látogatásom után a tengersatornán ke- | feje. Később csakugyan kivettem, hogy ez csak-

Küzdés a cápával.

resztül haza felé úsztam. Az égbolt komor s fel-
hőktől borított vala, de még sem volt oly sötét,
hogy meg ne lássak a hullámok között bizonyos

ugyan Spiritu-Santo felől úszó ember.

Azonnal elhatároztam megtudni : vajjon ki ez az
úszó ; mivel azonban nem akartam, hogy én is lát-

tassam, azért alá buktam a vízben, s úgy usztam utána. Midőn már közelében véltem magamat, lassan a víz tükre fölé emelkedtem. Meglehet, hogy a fejembe tolult vér káprázta tott el, mert a hullámok ormain csak a villószerű világosságot vehettem ki, a közelgő vihar ezen előpostáját.

Most Spiritu-Santo felé fordultam, mert az ismeretlen ezen irányban úszott, midőn első ízben láttam őt. Körülbelül egy perc múlva megint észrevettem fejét s láttam, hogy oly gyorsan úszik, miként én alig leszek képes nyomában maradni. Tudtam, hogy az egész szigeten csak egyetlen ember versenyezhet velem úzásban, s ez itt bizonyára az. A jövő pereben már partot ért s felmászott a sziklákra s a most cikázó villám világításánál fölismerhettem. Valóban ő volt az, Ráfael, a bűvár.

— Tehát ő Jesusitánál is, mint mindenben versenytársam! E gondolatra borzasztó gyűlölet kelt föl bennem, s ahogyan gyanúm alapos, azt óhajtam, hogy csak egyszer találkozzam vele. Volt egy pillanat, midőn nevén akartam a végből szólítani, hogy tudja, miként közelében vagyok, de azután e szándékomról lemondtam. Engedtem őt elöl menni s alig jutott a szirtek tetejére, midőn már nyomában voltam.

A szirt tetejéről figyelemmel kísérhettem minden mozdulatát, s láttam, hogy a Jesusita gunyhójához vezető ösvényre hajlik be.

Minden idő-vesztés nélkül követtem vágytársam nyomdokait s csakhamar a gunyhó ajtaja előtt állottam. Szivem hallhatólag dobogott, mert két ember halk beszélgetése hallatszott, melyből mitsem érthettem meg. Azon gondolat, hogy vetélytársamat hallom beszélni, a legborzasztóbb boszuvágygyal töltött el. Már be akartam lépni az ajtón s jobbam övem felé, késem után nyult, de fájdalommal tapasztalám, hogy azt otthon feledém s helyén csak a rövidnyelű bárdot találtam, mely a cápa ellenében ugyan pompás védfegyver, de nem ilyen az emberrel való harcban. Pillanatra kétségben voltam az iránt, mit tegyek. Késem gunyhómban vala, de hittem, hogy mielőtt vágytársam eltávoznék, még elég időm lesz oda visszatérni s azt elhoznom. Ezen meggyőződésben a part felé futottam, belé vettem magam a vízbe s átusztam a csatornán. Késem már birtokomban volt s én magam utban visszafelé, midőn észrevehettem, hogy a szél viharrá fejlődött. Tudtam, hogy csolnakomon gyorsabban jutok át a csatornán mint uszva, s azért beléugrottam ebbe. Midőn a csatornának mintegy közepéig jutottam, láthattam, hogy a hullámok minden pillanatban magasabbra emelkednek s a tenger borzasztó zúgása hirdeté a vihar kitörését.

A szirtek csúcsán vésztojóslólag sivított a sirály, a farkasfóka vadul ordított s a lamentin, e csodálatos állat, melynek hangja nagyon hasonlít a vesztélyben forgó ember panaszhangjaihoz.

Egyszerre másnemű hang hatolt fülembé, mely az óceán mélyéből látszott jönni, azonban a hullámok zaja elnémitotta azt s csalódást hittem. De nem csalódtam, mert néhány perc múlva újból kiáltást hallék. Most tisztán kivethetem, hogy halálos félelem kiáltása volt ez, egy haldokló szivrázó fölkiáltása.

Mint hogy e hang Spiritu-Santo felől jött, nem kétkedhettem, hogy Ráfael kiált segélyért. Egymással ellenkező érzelmek kezdének bennem küzdeni, mindazáltal csolnakomban előrehajlottam, s szememet tenyereimmel beárnyékolám, hogy áthatassak a sötétségen; azonban az éj igen sötét vala és így mitsem vehettem észre, csak a folytonos jajkiáltásokat s e szavakat hallhattam: „Csolnakot, az isten szerelmére csolnakot!” — Ez Ráfael hangja volt s én önkénytelenül is reszkettem.

Izgatottságom nem tartott sokáig; közelemben valamit lubicskolni hallottam s a kormányt ismét megragadva, most azon irányba hajtottam. A következő pillanatban megláttam Ráfaelt, habos hullámok közepette. Elejénte csodálkoztam rajta, mikép egy helyben maradt, a helyett, hogy a csolnak felé uszott volna, melynek közelgését észreveheték; de mozdulatlansága okát csakhamar megtudtam. Tőle nem messze s a víz szinén alól mintegy három lábnyira villószerű világosság tünt elő, s ez mind jobban közelgett Ráfaelhez. Cápa volt ez, oly szép cápa, a melyet életemben még sohasem láttam.

Egyetlen evezőcsapással Ráfael közelében termettem, mire felkiáltott; szólni nem birt, mert a rémület s kifáradás megfosztotta erejétől. Kétségbeesett erőködéssel emelte ki kezét a vízből s megragadta a csolnak párkányzatát, azonban egyébként erős karjai nem bírták teste súlyát föntartani. Szemei, bárha az ijedelemtől dagadtak, oly kifejezéssel tekintettek reám, hogy azonnal megragadtam mindkét kezét s azokat erősen tartottam. A cápa azonban mind közelebb jött s Ráfael ajkairól egyszerre borzasztó kiáltás tört elő, karjai kirándultak az enyéimből s ketté harapott testének felső része visszahullott a tengerbe.

Bárha a cápa gyűlölt vetélytársamtól szabadított meg, de ezt oly ocsmány módon tette, hogy meg kellett magamat e miatt boszulnom. Hivatásom meg volt támadva, mert nem csak Ráfael volt az, de én is bűvár vagyok. Ezenkívül a cápa ez alkalommal emberhúst izlelvén meg, nemsokára bizonyára újabb áldozatra fog lesni.

A cápák vad falánkságát mi sem ingerli annyira mint az ilyen viharos éj, melyet leirtam A cápa azon faja (a tintorera,) mely Ráfael megölte, a legvérengzőbb. Ennek orra közeléből két lyukon valami nyálkás anyag szivárog ki, mely egész testén elterül, s e miatt világol úgy mint a szent-Jánosbogár, kivált ha villámlik. Minél sötétebb az éj, annál jobban láthatni a tintorerát, s szerencse, hogy ő maga nem igen éleslátásu, a miért a gyorsan uszni tudó embernek előnye van fölötte. Ha még ehhez megjegyzem, hogy az embert csak úgy ragadhatja meg, ha elébb háttal lefelé fordul, — beláthatni, hogy uszni jól tudó és bátor férfit nem egykönnyen győzhet le a tintorera.

Ráfael esete után azonnal a hullámok közé vettem magamat, de csak kevésbé buktam alá, hogy az irányt el ne téveszszem s hogy jól láthassak köröskörül. A hullámok mennydörgésszerű morajjal gurultak el fölöttem, alul azonban, a hol én valék, a víz csaknem egészen nyugodt vala. E pillanatban valami sötét tömeg egész közelemben úszott; ez Ráfael testének felső része volt, miből azt következtetém, hogy általam keresett ellenfelem sem

lehetett messze. S valóban e pillanatban egy alig észrevett villámsugár mind előtünőbbé lön. Tudtam, hogy ez a tintorera. Ugy látszott, hogy egy magossági vonalon vagyunk, azonban a cápa fölfelé úszott, s minthogy rám nézve nem igen lehetett előnyös, ha alája kerülök, minthogy ekkor nem kell hátára fordulnia, — ezért megfeszítém magam és a felszínre úsztam. A tintorera egyenesen s oly gyorsan uszott felém, hogy a közelebbi pillanatban minden porcikáját tisztán kivehettem. Alsó állkapcsája fogain még darabokban lógott a véres hús.

E pillanatban a hold elé tünt a fellegek mögül, s világa még feltünőbbé tette a cápa ezüstszinű hasát. Itt volt a tett perce! Rögtön alámerültem s Ráfaelnek szánt késemet markolatig meritve a szörny mellébe, végerőködéssel végighasítottam hasát. Ennek halálos sebnek kellett lennie, mert a cápa iszonyu szökéssel tova iramodott, de nemskára már mozdulatlanul uszott a hullámok tetején.

Midőn saját elemében megölt ellenfeletem megpillantottam, önkénytelenül oly diadalmas kiáltás tört ki belőlem, melynek a vihar zúgása dacára a csatorna mindkét partjára el kellett hallatszania.

A z a p a.

Fiaim! menjön ébredése,
Nem sorvadunk mi örök télbe,
Tavaszt hoz az idő.
A fényes nap — bár egyre késik —
Éleszti majd a föld vetését,
Zöld leszén a mező.

Hol egykoron a virág fesle,
Most hó-pyramid áll, s temetve
Alatta az öröm.
S bár szívszorongva szétekintek,
Hitem szent oszlop, mely nem ing meg;
Én hiven örködöm.

Ha csüggedésnek gyászos árnya
Int, kebletekre szállni vágyva,
Helyet ne adjatok!
Kioltvá ölén a bús fáklya,
Koporsó lenne a szív zára,
S benn a remény halott.

Most vad vihar zúg téren, ormon,
De a magot én rejtve hordom,
Veszély jövőnkre nincs!
Ha jön a tavasz hő sugára,
Elhintve, felnő lombja, árnya,
S reátok száll e kincs.

Az ekevasat fel-felvéve,
Kilépek már a ház elébe,
S arcul csap a vihar.
Dühöngj orkán! . . . csak vissza, vissza!
Rakjunk tüzet most, újra szítva,
Mig ereje kihál.

Fiaim, rajta! lobogása
Világítson ki messze tájra,
Mint rémes éjeken
A tengerpartok égő tornya,
Hogy a ki ott künn küzdve bolygna,
Vigása itt legyen.

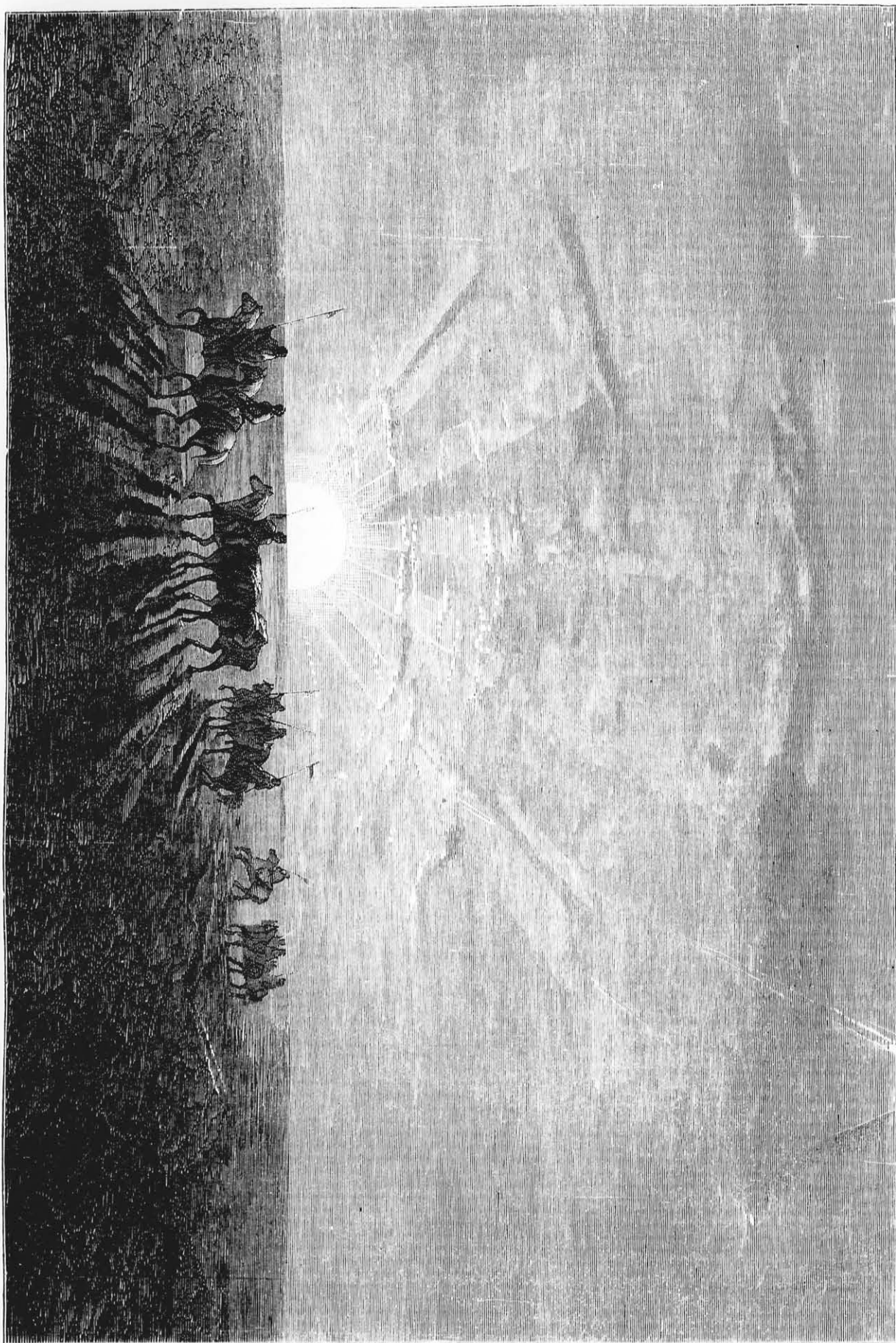
Mutassa ez a néma éjben:
Igaz hívők hogy vannak ébren,
S a név elérve lesz!
Kinek elejtve koszoruja,
Üde lombokból fűzön ujra,
S bátran tovább evez.

S ha tán, miért folyt könnyem, vérem,
A sors nem hagyja azt megérnem,
S öszült fejemre itt
Nem lány tavasznak szép virága,
De tél-időnek zuzmarája
Zord szemfedőt terít:

Oh, akkor is, a sirba lépve,
Felém reménynek int hí képe,
És vigaszt nyújtatok!
Csak eme szókat, azt hadd halljam:
„Apánk, követünk lankadatlan!”
S nyugodtan meghalok.

Firól fira ez eszme szálljon,
Mely szebb jövőnkre magvat ápol,
S belőle fa ered,
S majd üdvhozó szent lombja, árnya,
— Kik küzdenek ma mindhiába —
Véd árva népeket,

Vajda Bertu,

Napföltt és a pusztán. (Lásd szövegét a „Vegyes közlemények” közt.)

A nagy ravagyó.

Történeti elbeszélés.

V.

A vallomások.

Igy utazott s így érkezett haza Zólyomi kémszemléjéről, melyet a végre tett, hogy a kedélyeket maga iránt kipuhatolja s a hol szükség, fölhangolja. A történelem nem tudja ténylegesen bizonyítani, hogy valóban fejedelem akart-e lenni, Rákóczit el akarta-e üzni a trónról? Annyi bizonyos, hogy engedelmeskedni, szót fogadni s a törvényszabta korlátok közt élni nem akart. Eltért pedig különösen politikai felfogása és meggyőződése Rákóczi lanya politikájától. Gusztáv Adolf ugyanis felszóllítá Rákóczit, hogy segítse, megtámadván a német császárt. Rákóczi a segílyt megtagadta, de Zólyomi ennek dacára is segíteni akarta s a hajókat és a székelyeket már fel is bujtotta e végre. Lehet aztán, hogy gondolatában a véletlenre bízta a jövőt: „ha felkelnek mellettem a seregek, s ha győzők, hogy akkor mi lesz, ki tudja?” A farsang hátralévő részét folytonos ünnepélyek, vadászatok s más multságok közt töltö; száz, meg száz vendég járta fényes várát, még a legmesszebb eső vidékekről is voltak látogatói, s barátai száma mindig növekedett s hizelgői mindig „nagyaságos uram“-nak szólíták s a hazának oly erélyes fejet ohajtának mint ő, legalább ezt mondák hangosan. Szép napok voltak Zólyomi életében. Három év óta folytatott élete valóságos diadalmenet volt. Brandenburgi Katalin lemondásával idős Bethlen István fiát, ifj. B. Istvánt s vejét Zólyomi Dávidot I. Rákóczi György után küldi, ezek behozzák s fejedelemmé teszik. Aztán a két ifju megtámadja a császári seregeket s azok vezérét Eszterházy Miklós magyar nádorispánt keményen megverik s békepontokat diktálnak a császár elé. És ez így folyt 1631 óta; most meg a nyughatatlanok fejedelemökké akarják tenni; de az említettük 1633-iki farsang volt éltének délpontja. S mintha balsorsa szép büszke homlokára vagy égszin szemének átható fényébe lett volna írva, minden asszony szerette, hitt neki és bizott benne. És ő annyi asszonyt csábitott, a mennyit szeszélye parancsolt.

De míg Zólyomi Székelyhidon mulatozik, hadra készül s álmodozik, s míg Maros-Vásárhelyt a csábitó szalmaözvegy Konc Mártonné az ifjuság közt tesz számára nagy hódításokat, addig Fehérvárt a fejedelmi szépségü Szécsi Mária szomorú, csendes napokat él, mert férje minden nap a sir széléhez közelg, s habár nem találta is fel benne,

a kit egyelőre gondolt s talán soha se is szerette, még annyira se a mennyire oly nő, mint Szécsi Mária képes, mégis búsult, sajnálta s kitelhető hiven ápolta. Nagy segítségére volt gazdasszonya, a derék Lászlóné asszony, egy kolozsvári nő, ki mondhatni testvéri gonddal ápolta a beteget s vigasztalta asszonyát. Pár hét óta hugát is magával hozta, egy szép halvány szőke leányt Kolozsvárról. Az egykor oly vidám, kedves Szécsi Rózsa most is oly szép, tán még érdekesebb, de kevés beszédü, hallgatag s néha midőn megszólítják, egészen felretten, mintha álomból ébredténék fel. Bethlenné nagy rokonszenvet érez iránta s mindig magánál tartja, tetszik neki ez a szép félénk gyermek.

Sokszor a hosszú estéken maga mellé ültette egy kisebb székre s aztán együtt hallgatták a meséket, miket egy öreg székely asszony megható módon tudott elbeszélni. Aztán mikor a beteg kívánta, nála és vele töltötték az időt. Épen március első napjaiban volt, hogy az idő már engedni kezdett téli fagyából s a beteg kissé könnyebben érezte magát. Csendesen aludt karosszékében, míg a terem másik végén Szécsi Mária s a szép Rózsa gyönyörű nyereg-takarón dolgozva, sokáig hallgatva ültek egymás mellett. Szegény Rózsa saját gondolataiba merült, s elgondolta, mily boldog lesz az a lovag, kinek ez a nyereg-takaró készül, s milyen boldog, a kinek van olyan embere, hogy szeretettel s gyönyörrel dolgozzék számára; — neki is volt egykor egy Lászlója, egy szép, ragyogó fényes kép, egy alak, a milyen nem sok van a világon, de hamis volt teste-lelke; minden szava hazugság volt, hazugság egész lénye; — oh istenem, oh istenem, mit vétettem, hogy ily szörnyen büntetted szerető szivemet . . . s e gondolatnál könnyei sebesen hullani kezdtek. Asszonya látva ezt, a lehető leggyöngédebben érinté a leányka vállát, — de ez mégis úgy megrettent, mintha valami gonosz tetten kapták volna s alig tarthatá vissza, hogy fel ne sikoltson.

— Mi bajod van Rózsa? kérdé halkán az urnő. Miért könnyezel?

— Semmi bajom sincs, nagyasszonyom; — nem is tudom mért vagyok oly ügyetlen, mindjárt sirok ha —

— Ha arra gondolsz, a kit szeretted, s a ki való-

színtüleg megesalt, vága közbe Bethlenné, de nyájasan, szeliden s megnyerőleg szólt. A leánya még jobban megijedt s újra csak könyezni kezdett.

— Na ne búsulj gyermekem, légy nyugodt, s mondd el, mi bánat, — mi búd van, szívesen hallgatom, s részt tudok venni szomorúságodban, mert rég vettem észre s tudom, hogy valami bánat-féreg rágja szivedet. Szeretsz valakit ugy-e?

— Szeretek nagyasszonyom, de már nem — Azonban e szót nem tudta kimondani.

— Még most is szereted ugy-e? Szép fiu volt?

— Oh nagyon, nagyon szép volt.

— És kedves?

— Igen, — felelt a leánya, — nagyon kedves is volt, de

— Rosz volt, ugy-e?

— Nagyon, nagyon rosz volt.

— Megesalt?

— Minden szava, minden gondolata csalás volt.

Bethlenné érdeklé nézte a leánykát s arcát megsimogatva, homlokát megesókolá.

— Miféle ember lehetett, ki oly rosz volt hozzád?

— Katona.

— De hát bizonyos vagy-e hűtlenségéről?

— Oh bár csak ne volnék az, talán nem volnék ily boldogtalan; de mikor még nevét is eltitkolta. . .

— És talán állását is?

— Nagyasszonyom mindent tud. Én azt hívé, hogy ő szegény nemes fiu, s oly édesen tudott beszélni, szép kék szemei annyi melegséget sugároztak s deli termete oly nemeslelkűnek mutatta őt, hogy hittem szávainak; pedig esküje, szerelme tán addig se tartott, míg a város határáig ment, mert Vásárhelyt egy asszonymnak épen úgy esküdt örök hűséget mint nekem, alig néhány napi időközzel. Ezt azonban el nem hittem volna, — de megtudám azt is, hogy nem szegény fiu, hogy főrangu ember, s ekkor azt hívé, hogy meg kell halnom bánatomban, mert én őt — ne haragudjék nagyasszonyom, — de még most, most ez órában is véghetetlenül szeretem. . .

— Szegény gyermek, — ne sirj! — hát végre megtudtad-e igazi nevét?

— Megmondták, — de nem hívé, nem hívé, és elmentem oda, hol szálláson volt az, a kinek őt mondták, s midőn városunkból katonáival elindult, a sok nép közé vegyülve néztem, hogy hát csakugyan ő-e? . . . És nem sokáig kelle várnom; láttam csakhamar, a mint délceg paripáján előrevágtatott és katonái előtt megállt, — oh nagy asszonyom — nem tudom, mi történt, mert ő volt

az . . . én csak otthon anyám karja közt tértem magamhoz. Ez minden, a mit mondhatok s alig mult két hete, hogy ez történt . . .

— És ki volt azon ember? kérdé Bethlenné az érdekeltség lázas gyorsaságával.

— Zolyomi Dávid maga!

Bethlenné élesen felsikoltott.

— Hah kigyó! s a boszu és megvetés szörnyű dühével nézett a lányra, ki ijedtében rémülve vonult félre s bámulva nézte asszonyát . . .

Szécsy Mária azonban ura volt érzelmeinek s a meglepetés-okozta helytelen kitérést hamar megbánta s Rózsa felé nyujtá kezét, a leánya oda hajolt és megesókolta a szép kezét.

— Mily csodálatos dolog a képzelődés, azt hívé, hogy kigyót látok magam mellett; jer Rózsa, jer, ülj ide ismét, de ne beszélj ilyen szomorú történeteket. Vedd könnyen az egész dolgot, a férfiak mind ilyenek és Zolyomi uram sem jobb mint a többi. Ezt a fényes gyűrűt is tőle kaptad ugy-e? No lám, itt a kigyó, csak hogy egy ártatlan kis aranykigyó az egész; add nekem, vagy nem, no-sze visszaadom, bele van vésvé „örök hűség!“ Mily szép szó, de lám nem igaz, ne hidj édesem soha a férfiaknak; a te történeted nem új, nem első s nem is utolsó, valami ilyesmi velem is történt, majd máskor elmondom, de ne viseld ezt a gyűrűt, nem hoz szerencsét, ime ezt neked adom, ez sokkal szebb. Felejtsd el bánatodat s gondold más ifjura és tanítsd szivedet új szerelme, hiszen te még oly ifju — s mondhatom szép is vagy . . .

A terem függönyvel elzárt másik részében lassu nyögés hallatszott. A beteg felébredt.

— Katalin, Katalin! — szólt Bethlen István.

— Itt vagyok férjem!

— Ugy tetszett álomban, mintha hangodat hallottam volna, rémes álmaim voltak: egy kigyó meg akart fojtani, feje hasonlított legkedvesebb barátom és sógorom fejéhez, Zolyomi Dávidéhoz; istenem, mily bűvös álom! S midőn azt hívé, mindjárt meghalok, a te hangodra elpattant mellemről, én megkönnyebbültem s a kigyót azután is láttam, hogy ott a sötét szegletben, mintha életveszély közt kinlódott volna . . . Édes jó Katalinom, még álmaimban is te vagy őrangyalom . . . de talán jó lesz lefekünnöm, nagyon gyenge vagyok . . .

Bethlen ez órától fogva sebesen veszté életterejét s március 15-kén meg is halt.

A fejdelem s az egész ország nagyon elbúsultak e derék fejedelmi bajnok ily kora halálán. A fejdelem országos temetést rendeztetett számára,

s meghívta maga az ország minden rendeit, hogy rész egyenek a közös szomorúságban és ünnepléses szertartásban. A végtisztességtételre március 24-két tüzte ki a fejdelem. Mindenfelé futárok mentek összehívni a távollévő s lakó urakat.

Zólyomihoz egy különös követet küldöttek, hogy a fejdelem nevében barátja, bajtársa s sógora temetésére meghívja.

Zólyomi azonnal készülni is kezdett. Barátai és

neje azonban mindent elkövettek, hogy ez utról lebeszéljék. A férfiak ismerték a politikai légkör vihart rejtő fellegeit, a hü nőt főként az előérzet ösztönzé; de Zólyomit az ellenmondás még makacsabbá tette. Elkészült és elment; a szép asszony iránti szívhajlamának nem tudott ellentállani.

(Folyt. követték.)

Deák Farkas.

Természettudományi levelek hölgyeinkhez.

III.

A fuchsiákról.

Azon nagyszámu disznővények között, melyekkel virágházainkat s kertjeinket Délamerikának kimeríthetlen gazdagságu növény-világa, az új világ rész fölfedeztetése óta folytonosan megajándékozta, kellemes alakja s virágainak sajátos színvegyülete által talán legelső helyen áll a *fuchsia*.

Uj-Granadában vagyunk, a XVI-ik század utolsó éveinek egyikében. Elöttünk magas hegy-csúcs emelkedik a felhők közé, s az egész táj fölött ünneplésesen elterülő esendet csak a meredek szirtjei között hömpölygő, buja növényzettel szegélyezett pataknak egyhangu moraja zavarja meg. Az élő lényeknek nyoma sincs sehol, csak a patak mentében látjuk egyikét az itt működő hitküldéreknek ballagni, egészen elmerülve a környező természet kincseinek vizsgálatában. A tisztos öreg egyszerre csak megáll egy vörös virágokkal teljesen elborított cserje előtt, lehajlik hozzá s részletes vizsgálat után azon kimondhatlanul kellemes érzet kifejezésével komoly arcán, mely csak a természetvizsgálót járhatja át valamely előtte ismeretlen lény fölfedezésekor, nevezi el *Plumier* atya az új növényt *Fuchsius* Leonhardnak, kora egyik legjelesebb tudósa- s fűvésztanának tiszteletére „*Fuchsia coccinea*“-nak.

Később áthozatott ez Európába is, itt gyorsan elterjedt s már a jelen század első negyedének végével is birt néhány jelentéktelenebb változattal. Nemsokára egészen új, és nem is mert szépségű fajták hozattak be: a *bibor Fuchsia*, melynek törzse — legmagasabb minden fuchsia között — virágházainkban is elér 15—20'-nyi magasságot; továbbá a *tündöklő Fuchsia*, minium-vörös virágai- és széles leveleivel. Ezekhez járulván a fajtáknak természetes hajlandósága változatok képzésére, keresztezés (croisement) és mesterséges terméke-

nyítés *) által a leggyönyörűbb szín- és alak módosulatok hozattak létre. Így például a virágkehely egészen visszahajlott s eredetileg vörös színe kék, később pedig tiszta hófehér színbe ment át, legszebb ellentétet képezve a belső virágizmoknak biborvörös és sötétkék között változó színárnyalatával. Sőt — hogy ne is említsük a gyönyörű csikos és teljes fajtákat — a teremtés legszerencsésebb utázóinak, a kertészeknek sikerült oly fuchsia-fajtákat is előállítani, melyeknél az előbbi színváltozatok egészen ellenkező virágrészekben jönnek elő, t. i. a sötétkék virágkehely fehér belső pártaszirmokat vesz körül.

Míntogy a virágzat csak a fiatal növényeken mutatkozik egész szépsége- és gazdagságában, a fuchsia-fajtákat is — azoknak kivételével, melyek a szabadban, dísz-kertekben stb. alkalmaztatnak — közönségesen csak 3—4 éves korukig ápoljuk virág-cserepekben, s azután fiatal hajtásaik által helyettesítjük. Dísz-kertekben a fuchsia elkülönítve a többi, különösen a fa- vagy cserje-szerű virágoktól, magánosan, gyepes helyeken, vagy kisebb emelkedések-, ágyak- és lejtőkön díszlik a legjobban. Egy fajta, az u. n. *kavcsi fuchsia*, nagyobb dísz-kertekben lugasoknak lombfalazata vagy ösvény-segélyzet gyanánt alkalmazva igen szép látványt nyújt.

A legtöbb fuchsia-fajtát nyáron át ki kell tenni a nap forró sugarainak; a fehér virágrészekkel bírók azonban árnyas helyen, sőt, ha lehetséges, mindig virágházban tartandók, különben gyönyörű színüket csakhamar szennyes zöld árnyalat vonja be. — Tavasszal és ősszel virágunk a fagy el-

*) Így neveztetik azon, kertészeink által gyakorlott eljárás, midőn valamely növénynek himporát alkalmas eszközökkel egy másik rokon fajra viszik át, s ha a termékenyítés sikerül, új alak- vagy színváltozat jö ezután létre. M. A.

len kellőleg biztosított helyet kíván; télen a fajták nagy részének, alkalmas szoba vagy virág-

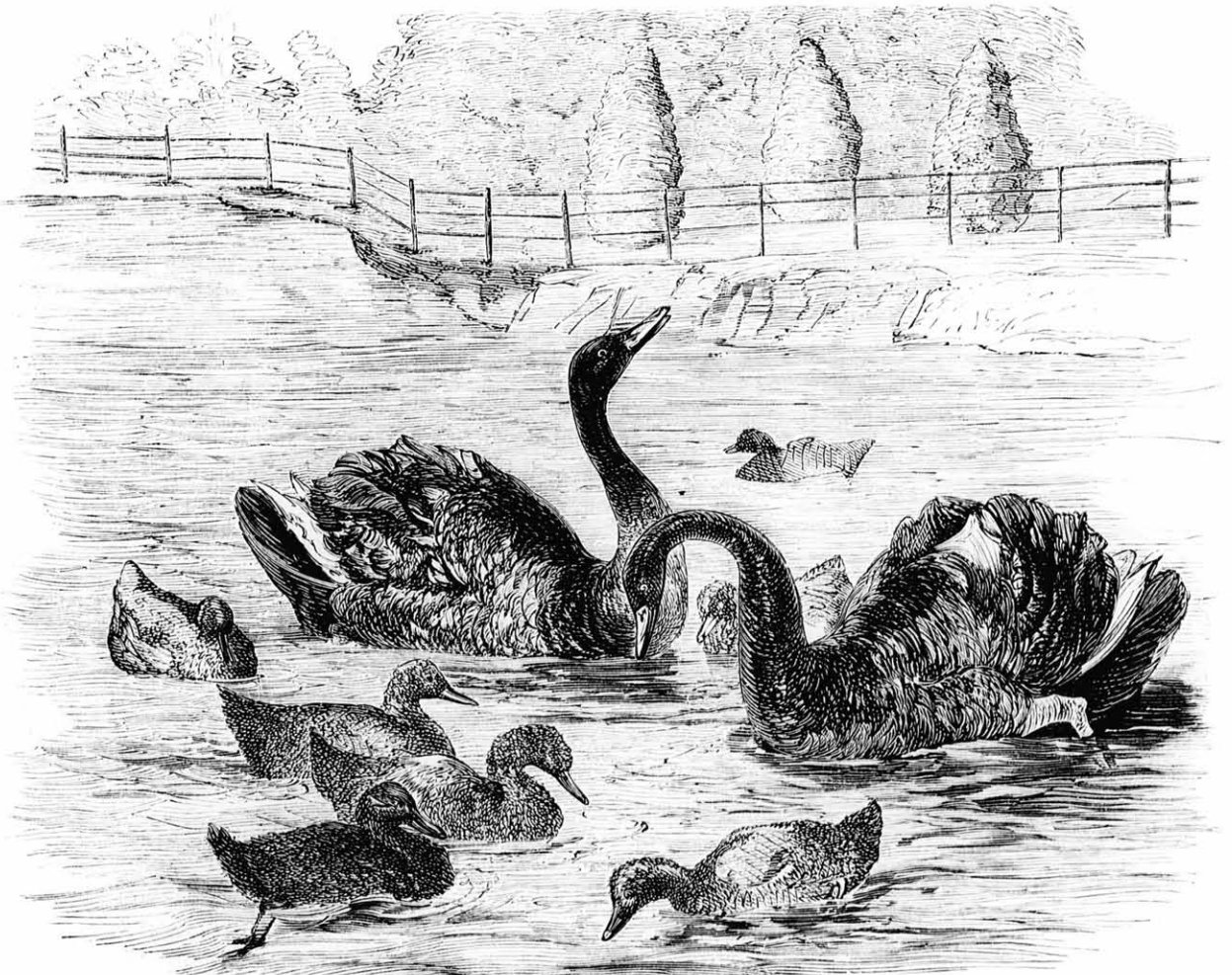
ház hiányában, jó szolgálatot tesz a közönséges száraz pince is.

Holnár Antal.

A pesti állatkert fekete hattyúi.

Uj-Holland a *fekete* hattyu által bebizonyította, hogy még a régiségük által szentesített közmondások sem csalhatlanok, mint például a milyen az, hogy „fehér mint a hattyu,” mert az anyai költőnk által megénekelt hófehér hattyu ellentétéül eme délkeleti földrész egy természetére s nagyságára nézve

szott azon hitet, hogy Ausztrália a csodák földje, mely mindenben elüt a világ egyéb részeitől s mely a gyarmatosok számára igen fényes jövőt ígér; s bárha ezen vérmes remények nem is teljesültek, mind a mellett Ausztrália állatvilága igazán figyelemre-méltó. Ausztrália madárvilágából legszembe-

Fekete hattyúk. (A pesti állatkert lakóiból.)

az előbbtől ugyan el nem térő, de majdnem tökéletesen koromfekete hattyufajt mutathat föl.

Az első fekete hattyukról az 1698-ban megjelent új-hollandi utleírásban van említés téve, s 1726-ban Ausztrália nyugati partjairól hoztak néhány példányt Bataviába. Cook kapitány e madárra Ausztrália déli partjainak különböző pontjain akadt, azonban északon sehohsem. Folyamokban, azonban még inkább tavakban, mocsároknak s ingoványok közt tartózkodik s némelykor százakból álló csapatokban láthatni. Felfödöttetése annak idejében nagy csodálkozást okozott s megerősíteni lát-

tünőbb példányul a *lant-madár* után a fekete hattyu tűnik elő.

Ez valamivel nagyobb az ugynevezett énekes hattyunál s szárnya néhány tolla kivételével egészen koromfekete; ezen néhány fehér tollát is azonban csak repüléskor láthatni. Élénk piros csőrén keresztben fehér vonal fut végig, s csőre tövében — azonban csak a himnél — gömbölyded pup látszik. Szeme élénk veres s lába és uszohártyái közönséges szürkék.

A fekete hattyu társas madár, mindamellert nagyon nehéz elejteni, minthogy elővigyázat s félénk-

ségben tulatesz az európai hattyukon. Jellemére nézve gögös és nagyon ingerlékeny, a miért egyéb uszó madarakat nem igen szeret közelében, úgy hogy a legtöbb helyen külön tavat kell számukra kijelölni; a mi állatkertünk példányai azonban igen szelidek, békésen uszkálnak az apró rucák és buvárok közt, mint fregattok kis bárkák mellett, s ha a látogató kenyérmorzsát szór a tó partjára,

még aristokratai gögjüket is elfelejtik s habár nem is tanusítanak oly mohó falánkságot, mint nemtelen kacsá rokonai, de biz azért ők is eljönnek a jó falatra.

Vad állapotában a fekete hattyu októbertől január közepéig költ s mintegy 5—8 tojást rak fészkébe, melyek barnán pettyezetett halványzöld színűek s négy és fél hüvelyk hosszúak.

Asbóth Sándor észak-amerikai tábornok és vezérkara. (Fénykép után rajz. Greguss János.)

ASBÓTH SÁNDOR

észak-amerikai tábornok és teljhatalmu miniszter az argentiniai köztársaságnál.

Asbóth Sándor azon férfiak egyike, a kik a forradalom után Törökországba menekülvén, a számkivetés sanyaru és viszontagságos életét átszenvedték; de végre oly szerencsés volt: szaktudománya, erős akarata és következetes szabadelvti-

sége által egy nagy nemzet bizalmát mint idegen is kinyerni.

Keszthelyen, a kies Balaton partján látott először napvilágot 1812-ben. Mint testvérbátyja Lajos, ő is már serdülő ifjúkorában a katonai pá-

lyára akart lépni, mert egész lelkülete erre vonzotta. De anyjának óhajára lemondott e pályáról. A gyöngéd anya, miután már egyik fia a hadseregben szolgált, nem akarta a katonai élet változó eshetőségeinek őt is kitétetni.

De helyesen mondja egy idegen költő, hogy minden ember önmagában viseli hivatásának képét, s míg ezt be nem tölti, benső megnyugvást nem ér. Célunkhoz mindig elvezet a benső ösztön, ha erős jellemben erősen működik.

Asbóth lemondván a katonai pályáról, a mérnököt választá és két évig hallgatván e szakot Selmecen, a budai főépítészeti hivatalnál kezdé meg pályáját.

Mindenütt alkalmazkodni tudó rendkívüli tehetsége, s ellentállhatlan társadalmi és társalgási tulajdonai gyorsan megkedvelteté őt mindazon körökben, melyekbe csak eljutott, és így pályáján is gyors előmenetelre segíték.

Akkori és későbbi kitünőségek, (csak Vásárhelyi főmérnököt és a koszoruzott Vörösmartyt említhetjük), megbarátkoztak vele és fokról fokra lépve, már 1844-ben igazgató mérnök volt a Bánságban.

Az 1848-ki év kivételét őt is nyugalmas pályájából. Midőn a temesvári hadi-tanács megtagadta volt az engedelmességet a kir. magyar minisztériumtól, Asbóth Sándor áttette hivatalát Beeskekre, de ott is megzavartatván a hadi eseményektől békés működésében, azt teljesen feloszlatta és rokonérzelmű személyzetével együtt már a bányászati harcokban részt vett; később a mérnöki karhoz őrnagyul neveztetvén ki, a forradalmi háború minden időszakán át magyar részen működött.

Az apríli hadjáratban Klapka tábornokot mint hadsegédje követte, megismerkedvén vele a bányászati harcokban. Midőn e tábornok ideiglenes hadügyőrre neveztetvén ki, Debrecenbe ment, őt oda követte. Itt történt, hogy az akkori kormányzó Asbóth Sándort hadsegédjévé és a katonai ügyek előadójává szemelte ki.

S azóta ezredesi ranggal folyvást a kormányzó személye körül maradt Világosig és Kiutáhiáig. A számkivetésben is ő vezette a hontalanok ügyeit.

Főleg a hatalmas észak-amerikai köztársaság közbenjárása folytán megszabadulva a török bellegbevezéstől, Asbóth Sándor társainak legnagyobb részével a tengerentuli köztársaság vendégszeretét vette igénybe. Egy hatvanhét napig tartó első utazás a tengeren elegendő bevezetés volt további hányatott és küzdelmes életéhez.

Partra szállva, munkát keresni volt a jelszó. Eleinte nagy rajzolás ügyességéből tengődött.

Nemsokára jelentkezett nála egy yankee, ki terjedelmes bányáit akará általa megvizsgáltatni.

Amerikában, ha az ember csupán csak pusztá életével áll ott, nincs idő arra, hogy oly munkát várjon be, melyhez kedve van és melyhez — ért. Kedvnek kell ott lenni mindenre és érteni kell mindenhez, a mi ép kínálkozik.

Asbóth megígéri, hogy mindjárt másnap megkezdí a munkát. Másnap mentegeti magát, hogy beteg. Nyolc napig beteg marad és szobájából ki sem jó. E nyolc nap alatt egy, a neki kijelölt tárgyra vonatkozó művet tanulmányoz. Aztán elutazik a bányákba és a reá bizott munkát a megbízó legnagyobb megelégedésére végzi, dacára annak, hogy egy héttel a munka megkezdése előtt még alig beszélt angolul és még alig értett valamit a bányászathoz.

S így élt ő éveken át. A meddig szerzett pénzből ki nem fogyott, addig pihent. Aztán dolgozott megint. De nem volt ám mindig ép akkor munka, ha pénztelen volt a „colonel.“ Így tehát rendes üzlethez fogott, és a most is még nagy titokban tartott öntött-acél bizonyos készítési módját találván fel, s egy amerikaival szövetkezvén, e találmányt aknázgatta. De egyszer csak a compagnon ur odább állott a kasszával s az üzletnek vége lön.

Másokba bocsátkozván, hasonlóan nem boldogult. Sokkal inkább benne volt a magyar uriaság, semhogy üzlettel boldogulhatott volna, kiváltkép Amerikában. Ha a vevők gáncsolgattak, ha egy-egy yankee szemben véle makacszkodott, mindig közel volt az ajtó.

Ép egy új találmányon, az asphalt-járdák helyettesítésén — valami víz- és tűzhatlan anyaggal — dolgozott a New-York-Central-Parkban, midőn kitört délnek lázadásáa.

Asbóth mint dandár-tábornok lépett a hadseregbe, mely azonban még — alig létezett. Asbóth is eddig szerzett összes vagyonával alakította dandárját.

S midőn ismét elemében, a katonai pályán volt, rövid időn nagy állást teremtett magának.

A négy éves, óriás mérvű háboruban szakadatlanul helyét állá, a nemzet és a kormány elismerését, a hírlapok magasztaló dicséretét vivta ki, s Mobile bevételénél lényeges részt vett. A háboru vége felé West-Florida állam parancsnoka volt.

Háromszor sebesült meg súlyosan. Egy ízben egy ellenséges állást volt megtörendő dandárja. Az első támadásnál a vezénylő ezredes rögtön szeszecsett, tizenhárom golyótól találva. Ellenséges vadászesapatoknak árkokból jövő tüzelése visszautázá a dandárt. Másodizben támadás parancsoltat-

ván, a másik ezredes nem a legélesebben ment előre és a legénység meg sem mozdult. Midőn az ezredes előre vágat, öt golyótól találva rögtön elosik. Annál szilárdabban áll a legénység. Csak tábornokuk ellenállhatlanul lelkesítő tüzetől elragadtatva tör előre és megdönti az ellent, s annak vezértábornokát fogságba ejti. De Asbóth, ki legényei élén nyargalt, önkivületben rogyott össze; bal karja össze volt zuzva és arcán hatolva át egy másik golyó, álkapcáját és fogait ellóditva, szájpaplásán keresztül fejébe hatolt. E ronesolásokat az orvosok össze tudták ugyan foltoztatni, de a golyóhoz nem fértek. Asbóth Sándor azóta folyvást — két éve — feje közepén, körülbelül a jobb szem mögött hordja e golyót.

A zendülők legyőzetvén, nemcsak a hadsereg legnagyobb része, hanem még a törzstisztek, tábornokok is minden további kárpótlás és ceremónia nélkül elbocsáttattak. Csupán csak azok, kik a legnagyobb mértékben tüntették ki magukat, he-

lyeztettek el részint a seregben, részint polgári állásokban. Ezek közé tartozik Asbóth Sándor is, ki ezalatt „Major-Generalig“, az amerikai sereg eddigi legmagasabb fokáig haladt. Az elnöktől a kongresszusnak a buenos-ayresi követi állomásra jelöltetvén ki, a kongresszus, dacára ujjat-huzásának az elnökkel és dacára, hogy ennek legtöbb kinevezéseit el nem fogadta, Asbóth Sándort egyhangulag erősíté meg mint az észak-amerikai államok követjét és teljhatalmazott miniszterét az argentiniai köztársaságnál, e tizenégy államból álló nagy délamerikai konföderációnál.

Asbóth Sándor, mielőtt állomását elfoglalta volna, Párisban tartózkodott több ide ig dr. Nela-ton, Garibaldi mütő orvosának kezelése alatt. De a világhírű orvos eredménytelen vizsgálgatások után csak életveszélyes operáció mellett ígérhetvén kivenni a golyót, Asbóth elindult új rendeltése helyére, „a golyóval fejében.“ Adja a sors, hogy ismét megláthassa hazáját!

Kirándulás Heidelbergába.

II.

Nemsokára megállott a vonat Schlierbach helységében, miután alig ültünk benne tíz percig. Kiszálltunk, s rögtön felfelé törekedtünk legelőbb is a „Wolfsbrunn“ felé. Sziklacsoportok alatt, árnyas, virágos fák illatában, itt-ott egy-egy bérci csermelyen, élénken vickádozó erceskén áthaladva, mely a zöld pázsit hosszában tarkabarka köveken átugrálva oly kedvesen ragyogott a melegen sütő nap fényében, hogy az embernek szinte, kedve kerekedett volna belefeküdni, élénk társalgás által nagyon megrövidített vándorlás után egy kis tavaeska előtt álltunk, környezve az eddigiéknél erélyesebb sziklaalakoktól, sűrűbb lombzatoktól. A tó fölött a talaj természetes terraszok alakjában emelkedett; ezek egyikén egyszerű jellemében a vidékhez simult házikó, s körülötte asztalok, padok. Az egész a „farkas patakja.“ A régi monda szerint egy herecgkisasszonyt e helyen összetéptek a farkasok. A herecgkisasszony nyilván, találkozáván a farkasokkal — nem akart velük ordítani. Ezért aztán összetépték. Ez igen helytelen büszkeség volt a herecgkisasszonytól. Ha az ember a farkasok közt van, mindig velük kell ordítani.

No de mit gondolunk az ilyen régi históriával. Most sem farkas, sem herecgnő nem volt itt, hanem igenis volt nagy társaság, többnyire heidelbergi nőkből álló. Ezek voltak a fentemlitettek. Itt volt a légyott helye. Miután a társaságot üdvözöltük,

miután engem is megismertettek némileg vele, a nők a dolog természete szerint a házba bementek hajkükön etc. egyet igazítani. Kik már ezelőtt itt vártak, természetesen utánuk siettek, kétségkívül kérdezősködve, miféle isten bogarát hoztak nekik az én személyemben, némelyik legalább magyar ruhámat mint a világ csodáját szemlélgette. Én pedig az asztaloknál egyedül maradtam egy szikár fiatal emberrel; bajusza, álla ki volt borotválva, kárpótlásul annál több szőr lógott le arcának mindkét oldalán sárga-piros cotelettek alakjában. Hosszu fehér cylindere nyakában ült, egyik szeme elé kerek szemüveg volt szorítva, melyet orra cimpájának és arcizmainak erejével tartott. Mellette piros könyv. Angolnak tartottam volna, ha az egyik hölgy nem mutatta volna be mint unokatestvérét. Ő is ruhámat csodálta: „Uram, ezt az eredeti alaku ruhát kétségkívül ön találta fel utazásaira; igen célszerűnek látszik. Valóban én is csináltatok magamnak ilyet.“

— Oh nem; ez nemzeti viseletem.

— Haó!

Dejszen ez mégis angol. Ilyen haó! csak angol szájból jöhet. Megkérdeztem. Igenis az volt. Azaz, hogy szülei németek voltak, derék heidelbergai polgárok; ő is itt született. De néhány év óta kereskedéssel foglalkozva, Angolországban letelepedve már semmi áron sem akart német lenni. Utánozott hamisított angol. Oh világ és emberiség borzalma!

Mig az idősebbek csakhamar kávé mellett élvezték a szép vidéket, mi mindnyájan, kik egy vagy más okból jogosítva éreztük magunkat fiataloknak tekintetni, összejártuk a legközelebbi környezetet. Legelőbb is a mesterséges pisztráng-tenyészdőt vettük szemle alá. Különféle, egymással összeköttetésben levő helyiségekben a pisztráng, e kedves hal, minden életszakát tanulmányozhattuk. Kisebb-nagyobb basszinok, melyek végtagjaikban teknőkké olvadtak le, az izletes állatnak egész biographiáját mutatták gyakorlatban. A legkisebb alig látható tojás, a már látható, a nagyobbodó, a kifejlett tojás; aztán az alig látható, a már látható, a nagyobbodó és a kifejlett hal. Mind e teknők és basszinok kis csatornákkal összeköttetésben voltak.

Elvégre búcsuztunk a halaktól. Lefelé, befelé, felfelé, mindenfelé sétálgattunk az erdős dombokon. Önkénytelenül csoportozatok képződtek. Csak angolunk maradt egyedül, míg két hamis kisaszony közbe vette; ők előmentek, mi többiek mind hátul; már csak azért is, hogy egyrészt tökéletesen lássuk, mint figurázza ki a két kegyetlen ingerkedő az angolt, másrészt, hogy ő ne vegye észre nevetésünket.

De bármennyire el lettünk volna mélyedve e különféle szerepeinkbe, egyszerre egy erdő nyílásán bekanyarulva, mégis mindnyájan megálltunk és némán tekintettünk a lábainknál elnyuló völgyre. Hátunk mögött s előttünk sűrű erdővel sötétlő bérecek. Lent a messze elnyuló szűk völgy egész hosszában, fel s lefelé, a meddig csak látni lehetett, a kristályzöld Neckar. Partjain rózsakertek, virágzó fák, házak, falvak, mellékvölgyek és messze fohéredve az ódon kinézésű egykori zárda, melyet említettünk már. A hullámokon egy-egy sajka himbálózott. Mindezt beborította az élénk belterjes színű égboltozat, madarak csiripeltek a környező facsoportokon, melyek ágai a földnek legkülönböleg, legcsodásabb színében pompáztak aranyozva a nap sugarától. Az egész benyomása oly üde, oly kebeltágító volt; az ember szinte beleszerethetett volna. Ha egyedül lettem volna, kétségkívül most is ott állnék.

— „Verri fáj contri!“ — mondja az egyik kisaszony.

— Haó, yess!

— Mi tetszik önnek legjobban?

— A pisztrángok.

Miután társaságunkhoz visszatértünk, folytattuk utunkat kirándulásunk tulajdonképi célja felé. Félórai séta után egy dombnak csucsára értünk s

ott állott előttünk, mintha csak kézzel foghattuk volna, a fejedelmi vár. Zeneszó hangzott hozzánk. Zsibongó sokaság tolongott a romok körül. Lefelé mentünk dombunkon s a tömegek közepette voltunk! Itt mindennap ünnep van. A romok közvetlen környezetét mulatókertté dreszirozták; ez folyvást, kivéven csak akkor, ha esik, zsufova van a legvegyesebb társaságtól, többnyire lehetőleg díszes és ékes öltözékekben. Annyi ember van itt, hogy az ember nem lát egyet se. Ha az ember egyet akar szemügyre venni, rögtön husz másik tolong elibe.

De valóban nem is lehet csodálni. E várrom nagyszerűségétsemivel sem lehet összehasonlítani. Fő- és melléképületei messze-messze terjedeznek el. Egy gazdag tartomány gazdag uralkodóinak méltó laka volt. Mintha egy kis város volna, oly terjedelmes. Sok részében még egészen ép, dacára annak, hogy idő, villám és tömérdék háboru pusztította irgalmatlanul.

Nagyszerű benyomást tesz egy nyolcszögletes óriási védtorony egy bástya szélén. E tornyot légbe akarták röpiteni. De a puszkapor hatalmas csak egy óriási idomtalan tömeget tudott kitépni belőle; a torony mai napság büszkén áll, dacára annak, hogy oldalából kiszakgatták egy részét, dacára annak, hogy ez által semmi támpontja sincs ama irányban. Sőt inkább. Most még gigan-tikusabb kinézése van. A kitépelt rés mérvet ad szemünknek az egész megítélésére. Roppant szilárdságáról pedig tanuskodik az, hogy még az is, a mi engedett a puszkapor hatalmának, nem porladott széjjel, hanem egész épségében fekszik lent az árokban, mintha csak arra várna, hogy ismét bele helyezték az ürbe.

Ha belépünk az épületek e tömkelegébe, az óriási mérvék, a roppant tömegek, a nemes nagyszerűség, az imponáló dús és monumentális díszítés egyaránt elkábitják az embert. Mindezt leirni lehetetlen. Csak fel is sorolni az egyes részleteket messze túlhaladja e lapok terét. Az Otto-Heinrichsbau valamennyi között a legnagyobb.

Homlokzata az udvar felé a legjelesebb olasz renaissance-modoru ékitményekkel tűnik ki. Az egésznek arányai igen nemesen vannak tartva, a mint mondják, Michel Angelo tervei szerint. Az ajtó fölött az építő mellképe és cimere e fölirattal: „Otto Heinrich v. G. G. Pfalzgraf bei Rhein, des h. R. Reiches Erztruchsess und Churfürst, Herzog in Niedern- und Obern-Baiern.“

12 fülkében hitregetani szobrok. A későbbi „Friedrichsbau“ (1601) szintén feltűnő, de túlhal-

mozott ékítményeivel minden előbbi határtalan pompával túl akar szárnyalni.

Egy ivezetes folyosó kivezet a nagy verandára, melyről gyönyörű kilátás nyílik az egész városra. At lehet tekinteni a hosszan elnyúló utcát, melyből az áll. Kivüle még csak néhány jelentéktelen mellékutca van. Látni a világhírű egyetem épületét és a heiligen Geist Kirchét.

A verandák kölapjainak egyikében emberi lábnyom van kivájva. Egy hercegné ugrott itt ki az ablakból s lába nyoma megmaradt. Nem esoda, ha nehezsége arányban volt mérveivel. A nyomba kényelmesen belefér két férfi láb.

Mindezt csak azért említém, mivel angolunknak az egész váron ez tetszett legjobban. De nem; még más valami is tetszett neki. Ez egy roppant vastagságú vaskarika a főkapu falában; a ki ezt keresztül harapja, az tulajdonául kapja az egész várat. Csak azon boszankodott, hogy piros utikönyvében e nevezetes, és előfordulható körülmények közt nagy horderejű dologról nincs említés téve.

Ez omladék terjedelme és fekvése által vala-

mennyi létező közt a legnagyobb szerű; az architektura gazdagságában nincs utolérve újabb és épőbb palotáktól sem. Fokaival, tornyaival, erkélyeivel, verrandáival, magas kapuival és szobraival, udvaraival és a pompás kutakkal, melyek egyike oszlopokon áll, Nagy Károly idejéből, a környező bokrokkal és facsoportozatokkal a németek Alhambrája ez, nemcsak építészeti disze és festői fekvése, hanem a történeti emlékek ama hosszú sora által, melyek repkényfedte omladékaikhoz tapadtak. Az egész, az örök ifju természet közepében ellentállhatlanul hat minden nemes kedélyre méla költői igézzel. S a kire mindez nem hat — no arra tán fog hatni lent a pincében az óriás hordó, kétszázharminchatezer palackot tartalmazva. 13 lépésnyi hosszú, 11 lépésnyi szélességű. Hajdanta táncoltak is rajta. A maga idejében tréfából készítették. Most gyakorlati szükségből készítenek Londonban még sokkal nagyobbakat is az ottani sörfőzők számára. Hiába! korunk a serfőzők kora és ezek mindenben túl tesznek a régi jó lovagokon.

Asbóth János.

Egy hét története.

— Novemb. 2. —

(VK.) A fák is úgy jártak sétányainkon, mint a hannoverai király — koronájukat veszték. Csak a zárt udvarok gömbakácai diszlenek még élénk zöld színeikben, mintha igazolni akarnák a bölcsészeket, kik állítják, hogy a rejtett életnek tartósabb örömei vannak, mint annak, mely a nyilvánosság terén minden változásnak jobban kitéve áll.

De a lehullt sárga levelek, déresipte pázsitok, elnémult és bezárt nyaralók fölött még folyvást a nap arany fénye mosolyog, az a kacér-szép sugár, mely csábit, de nem ad többé meletet.

Az ősz — úgy látszik — megunta már, hogy szentimentális szürke könyekkel búcsúzzék el megint az emberektől, s most gráciával akar meghalni.

Mikor Richelieu lelke egy derült mosoly szárnyain lebbent át a másvilágra, egyik fodros ingű udvaronc azt jegyezte meg: „kik szépen éltek, nem is halhatnak meg máskint, mint mosolyogva!”

A természet halálára több joggal mondhatjuk e bókot. Miután hónapokon keresztül millió kézzel szórta a virágot, meleg fényt, a szántóföldek és fák gyümölcsseit: csakugyan az elégtelenség mosolyával hajthatja fejét le a hosszú dermedt álomra.

Nem is ragyog most körülünk egyéb fény, mint nappal az őszi ég búcsúzó sugara, és este a váci utcai divattermek csillogó kirakatai.

De e napokban ragyogott még más valami is, a temető.

E komoly hét az övé volt. A világ minden évben meg akarja mutatni egyszer, hogy nem feledékeny, s a halottak esüdes honát megtölti zajjal, egyszerű hantjait földiszíti égő lámpákkal, virágokkal, koszorúkkal, ugyanazon diszítést használva, mit a báltermekhez szokott.

A kerepesi út két egész napon át hullámozott most is, mint egy folyam, mely neki-áradt. Bérkosik, omnibuszok és fogatok robogtak, gyalog menő családok siettek ki a sirok felé, s minden kézben volt egy gyopár koszorú, egy örökzöld füzér, egy viasz gyertya, egy imakönyv, és némely szemben egy-egy szivből fakadt könnyü.

Meglátogattuk tehát halottainkat, kik évről évre szaporodnak oda künn. Némelyikünknek már több jó ismerőse is van ott, mint idebenn. A kikkel ifjuságunk álmait szövök, már nagyobbára e néma hon lakói. A költők, kik lelkesítettek, a művészek, kik elragadtak, a mesterek, kiktől tanultunk, első ábrándjaink szép tárgyai, majd mind e szomorú hantok alatt nyugosznak. Évről évre több kapocs köt e csüdes hazához. Tíz év előtt csak két sirunk volt benne, most már több van, mint tíz. Élő sziv, mely szeretne, tán nem maradt fe-

lényi sem. Így egy nap csak arra ébredünk, hogy a sötét kapun túl, mely egykor borzalmunk tárgya volt, sokan várnak reánk; míg itt benn a városban mulat a világ, és nem sokat törődik velünk. E perctől kezdve megszépül előttünk a temető, s a néma hajós, mely átszállit bennünket a feneketlen mély vizen, nem rémkép többé, hanem jóltevő.

És hányan, de hányan mennek ily kedélyállapotban ki a sírok közé, hol a sokaság ép úgy zajong, mint egy népiünnepen. De az ily kedélyeknek nem is e napra esik a halottak estéje. Azok egy csöndesebb napot választanak, a magány csöndjét, a könyvek és fohások ünnepét, mely nem a naptárba, hanem a szívbe van fölírva, mint emlék, mely mindig föltámad és életet kér.

Mindenszentek estéjén a kíváncsiság és kegyelet, a fájdalom és időtöltés, a néma köny és a vidor csevegés úgy szólva egymás karjain jönnek e kivilágított „szent mezőre.“ És mialatt sokan hullatják könyeiket a keresztekre vagy a jeltelen halmokra, még többen vannak, kik kijöttek annak örülni, hogy ők még élnek!

De mind e zaj, mind e tolongás, fény és tarkaság fölött egy magasztos eszme lebeg. A mulandóság egész hatalma kapja meg lelkünket. Elgondoljuk, hogy azok, kik itt most némán nyugsznak, néhány évtized előtt mind így jöttek ide, szintén koszorúkkal és mécekkal, és hogy azok is, kik most itt könyeznek és tolongnak, néhány évtized múlva szintén mind így fognak itt nyugodni, és egészen más nemzedék jár majd poraik fölött! Az, a ki irigyelt, és az, a kit irigyeltek, a szépség hódító bája és a nyomorék szánalomraméltósága, a gazdagság suhogó selyme és a szegénység tépett rongya, a dicsőség fölcentje és a köznapi élet elveszett ismeretlenje mind egy sorsban érnek itt véget. Az örök-kéz összekeveri hamvaikat. A mily távol álltak egymástól az életben, oly közel esnek egymáshoz a halálban.

És mintha egy megrázó hangot hallanánk, a költő szavát:

„Kevély ember, miben kevélykedel?“

És ha e néma, de annyit mondó sírok közül visszatérünk a mindennap apró gondjai közt nyüzsgő városba, nem úgy tűnik-e föl előttünk az egész, mintha egyéb se volna egy nagy illusztrációnál, a „vanitatum vanitas“ sivár tanához?

Meglehet úgy tűnik föl az önző fenhéjázás, a

dölyf, a hiúság és üres szívűség előtt. De ezek hadd legyenek büntetve a csüggedés által, melyet bennök e gondolat ébreszt! Ám azok, a kik szeretnek, nemes eszméért törekeshetnek, életüknek áldott nyomát iparkodnak hátrahagyni, a kik egy-egy családi kör boldogságában örömmel érzik, hogy az életnek van folytatása, és a kik nagy tulajdonait a jó és hasznos ügyek javára fordítják: azok érezni fogják mindig, hogy ha az élet muló is, de nem hiábavaló. A sírok csak buzdítani fogják őket, hogy napjaik, melyek rövidek, nagy kötelességet rónak reájuk, és az a küzdelem, mely őket most lelkesíti és kifárasztja, nem szűnik meg a koporsónál, hanem csak átszáll másokra, a kik utánunk jönnek és nyomainkon haladnak.

A halottak ünnepét ezúttal a *Kisfaludy-társaság* is megülte.

A hosszú szünet után tartott első ülésben, múlt szerdán, *Szigligeti* tartott emlékbeszédet *Egressy Gábor* fölött, kit e szomorú évben kísértünk ki a többiek közé.

A kegyelet lám pavilága, melyet sirján ezúttal *Szigligeti* gyújtott meg, bevilágítja a hosszú és nemes pályának küzdelemben és sikerben gazdag emlékeit. Újra megjelent közöttünk az elhunyt férfi szelleme, kinek egész élete buzdító tanulságot nyújt.

Nem rég olvastuk valahol, hogy midőn Newton-tól kérdezték:

„Hogyan volt képes nagy fölfedezéseit tenni?“ azt felelte:

„Az által, hogy mindig gondolkoztam fölöttük. A mit én tettem, azt kitaró szorgalomnak és türelmes gondolkozásnak köszönhetem.“

Egressy is ezen a hosszú, de biztos lépcsőn jutott föl művészete magaslataira.

Nem született nagy kiváltságokkal, és mégis kitünővé tudta magát tenni. S ez több, mintha lángésznek született volna. Így példaként állhat a törekvők előtt, s nekünk nagy szükségünk van ily példára, miután a mi művészetünk világában csak igen kevesen vannak, kiknek a türelem és kitarás erős oldaluk.

Pedig, hogy legszebb az a koszorú, melyet nem könnyen, hanem kitaró küzdelem után érhet el valaki, nem szükség bizonyítgatnunk; elég, ha oda mutatunk *Egressy Gábor* koszorújára.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

—v.— (*Napfölkelés a pusztán*) címmel mai számunk 4-dik oldalán festői becsü képet közlünk

Atkinsontól, kitől mult számunkban a középpázsiai puszták homoktöléséreit adtuk. A művészet jobb

műveinek az egyik érdeme, hogy kevés magyar-
zatos igényelnek, s azért e kép is olyan, mely szépségeit önmaga tárja a néző elé.

—v.— (*Tarku lakosságu város.*) A világon nehezen van tarkább lakosságu város, mint San-Francisko Amerikában, mert ennek 14,818 választó polgára közt a bennszülött unionistákon kívül 3111 irföldije, 1870 németje, 684 britje, 151 skandináviaija, 129 orosz és lengyele, 99 franciája, 26 ausztráliaija, 19 olasza, 16 németalföldije, 14 spanyolja, 11 belgája, 10 portugaliája, 8 nyugat-indiaija, két magyarja, 6 keletindiaija, aztán egyegy görögje és khinaija van.

—v.— (*A színházak összes száma Európában*) jelenleg 1584, melyből 346 Olaszországra, 337 Francia-, 191 Német- s 168 Spanyolországra esik. Ausztriában van 150 (melyből jelentékeny rész Magyarországra jut,) Nagy-Britaniában 150, Oroszországban 44, Belgiumban 34, Németalföldön 23, Svájcban 20, Svéd- és Norvégországban 18, Portugáliában 16, Dániában 15, Törökországban 4, Görögországban szintén annyi, Moldva-Oláhországban 3 s Szerbiában 1.

—v.— (*A krinolinról.*) Nem elcsépelet életet, hanem érdekes statisztikai adatokat ohajtunk korunk ezen nevezetes divateikkéről közölni. Szászország egyik krinolingyára az utóbbi tizenhét év alatt kilenc millió ötszázkilenevenhat ezer krinolint gyártott s bocsátott áruba. Minthogy egy-egy krinolinra 90 rőf acélabroncs vala szükséges, tehát ezen krinolinokra összesen 863 millió 784 ezer rőf fogyott el, oly összeg, melylyel a 71.982 mértföld körületű földet tizenegy s félszer lehetne körülbroncsolni. Csupán ez egyetlen krinolingyár tizenhét évi működése alatt 77.800 tallérnyi tiszta nyereségre tett szert.

—v.— (*A legrégebb német Miatyánk.*) Olvasóink ismerik legrégebb nyelvemlékünket, a Szent István korából származó „Latiatuc feleim“ féle halotti beszédet. Ezzel körülbelül egyidejű az Otfried barát által németre fordított Miatyánk, mely következőleg van kiírva:

„*Fater unser thu in himilon, uilh si namo thiner! biqueme (zufomme) uns thinz richi, si uwillo thín hiar nidare, sos er ist ufan himile; thia dagalichun zuhti gib hiutu uns schuld bilaz uns allen, so uuir (wir) ouh (auch) duan (ihun) uuollen (wollen.)“*

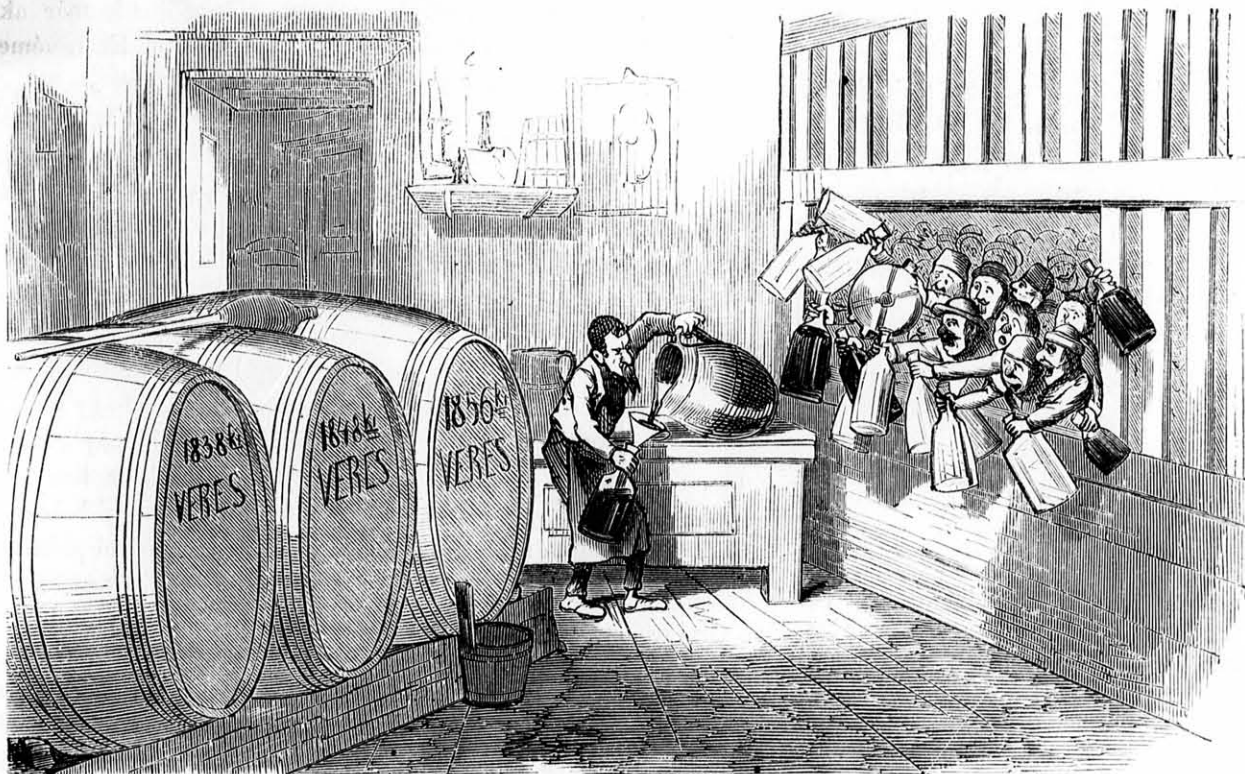
Ebből kitünik, hogy nyolc száz év előtt a németek sem nyelvük tisztaságát, sem helyesírásukat tekintve nem igen állottak fölöttünk. E lapban

több ízben közlöttünk volt 300 év előtt irt magyar leveleket, (az utolsót a „Hazánk“ 39-ik számában,) s most itt alább összehasonlításul közöljük a Miatyánknek három évszázad előtti német fordítását is, mely szintén nem vetekedhetik már akkor is ennél kifejtettebb nyelvünkkel. Ezen német Miatyánk így szól:

„*Herre Vater unser, du da bist in dem Himmel, geheiligt werde din Name; zur kome uns din Rich; din Wille werde hie uff der Erde, als in dem Himel. Du gib uns unser tegelich Brot; und vergib uns unser Schuld, als wir tuon unsern Schuldern; unner verleit uns in dekeine Bechorunge; sunder erlos uns von allem Ubele. Amen, das wahr ist.*

—v.— (*Spanyol barbárság.*) Felvilágosodott korunknak szégyenére válik az a mód, a hogy Oroszországban a politikai elitéltekkel mainapig bálnak, s még nagyobb szégyenére válik az, hogy európai államaink e tekintetben szomorú haladást mutatnak, mert például, a hogy a spanyol politikai foglyokkal az utóbbi fölkelés után bálnak, az igazán vérlázító. Spanyolországnak a napegyenlítő alatt, Afrika partján, a guineai öböl egyik sarkában van egy szigetje, Fernandó-Pó nevű, melynek egészségtelen éghajlata majdnem minden európai számára halálos, s mely alatt még a bennszülöttek is csak a sziget fennsíkján élnek meg. Itt a tenger partjain a hegláncolattól egy órajárásnyira mindenféle nyavalya uralkodik s ha ezek alatt nem pusztul el valaki, bizonyára halálát okozzák annak az afrikai mocsárok mérges rovarai, kit születése vagy valamely szerencsétlenség ezen gyilkos helyre vetett. A sziget magaslatain néhány csapat puffadthasú, nyomorék és vad néger lakik, a kik csak akkor szállnak alá a partokhoz, ha közelgő vihar után hajótörést reménylenek. Spanyolország most ezen sziget partjaira száműzi politikailag vádoltjait. Azelőtt az ilyeket Havannába vagy a Philippi-szigetekre vitték, hol azok némi ápolás mellett legalább kikerülhették a sárgalázt, s hol könnyen nyerhetének foglalkozást; most azonban nemcsak hogy e szerencsétleneket nem viszik többé Havannába, de még a gyanús havanniakat is Fernando-Póba hurcolják. A legtisztességesb állású férfiakat, mindenféle magasrangú katonát, polgári hivatalnokokat, művészeket, kereskedőket, birtokosokat stb. megbélyegeznek a bagno tüzes vasával s aztán ezeket a legocsmányabb közönséges bűnösökkel vegyest küldik ama gyilkoló vidékre. És ezt oly államban teszik, hol a kereszténységgel dicsekszenek.

KOLERÁS IDŐBEN.

— Karrikaturák *Jankó Jánostól.* —

Azon, most divatban levő gyógyszer-tár, melyben a kolera elleni legerősebb szer árulják.

Idegen: Ugy-e uram, ezen tántorgó alakok kolera-ban vannak?

Orvos: Még nincsenek, hanem már bevették a kolera-csöppeket.

